

MILJÖUTSKOTTETS BETÄNKANDE 11/2014 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om Tykö nationalpark

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 10 juni 2014 regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om Tykö nationalpark (RP 81/2014 rd) till miljöutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har jord- och skogsbruksutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandet (JsUU 34/2014 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- miljøråd Jukka-Pekka Flander, miljöministeriet
- överförstämestare Matti Heikurainen, jord- och skogsbruksministeriet
- specialplanerare Mikael Nordström och miljöexpert Risto Savolainen, Forststyrelsen
- landskapsdirektör Juho Savo, Egentliga Finlands förbund
- jaktchef Mikko Toivola, Finlands viltcentral
- informatör Kai Tikkinen, Finlands Jägarförbund rf
- skyddsexpert Virpi Sahi, Finlands naturskyddsförbund rf.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av
— Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK rf.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslår regeringen att en lag om Tykö nationalpark stiftas. Syftet är att inrätta en nationalpark på statsägd mark i Salo stad. Genom inrättandet av nationalparken skyddas ett vildmarksområde i Egentliga Finlands kulturlandskap. Största delen av det område som föreslås bli nationalpark är statens strövområde. På området finns redan inrättade skyddsområden och områden som reserverats som skyddsområden. En liten del av området omfattas inte av skyddsbeslut eller reserveringar. Så gott som alla områden som föreslås bli en del av nationalparken ingår i Natura 2000-nätverket. På områ-

det finns värdefulla bergstrakter, myrar, fågelvatten samt lundar, små sjöar, bäckar och källor. En rätt stor ö i havet föreslås ingå i nationalparken. Genom att nationalparken inrättas blir det befintliga nationalparksbeståndet mer representativt och genomförs skyddsmålen för Natura 2000-områdena i nationalparksområdet.

Genom att statens mark skyddas i form av en nationalpark ökar den allmänna kännedomen om området, vilket indirekt främjar möjligheterna att utveckla turistnäringen i Salo stad.

Den föreslagna nationalparken omfattar cirka 3 385 hektar statsägda mark- och vattenområ-

den. I och med nationalparken upphävs bestämmelserna om strövområdet i Tykö och om tidigare inrättade skyddsområden i regionen.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Sammantaget anser utskottet propositionen vara behövlig och angelägen. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar, men med följande kommentarer.

Propositionen innehåller ett förslag om att inrätta Tykö nationalpark i Salo stad i Egentliga Finland. Den nya nationalparken ska omfatta sammanlagt 3 385 hektar statsägda mark- och vattenområden och huvuddelen av dem ingår i nätverket Natura 2000. Största delen av det område som föreslås bli nationalpark är för närvarande statligt strövområde.

Tack vare nationalparken kan värdefulla bergstrakter, myrar, fågelvatten, lundar, små sjöar, bäckar och källor i Tykö skyddas permanent. I nationalparken ska det också ingå en relativt stor ö i havet. Ett särdrag är att insjöarna ligger högt över havet, men trots det nära kusten. Tykö nationalpark bildar ett geologiskt par tillsammans med Skärgårdshavets nationalpark.

Med hjälp av nationalparken kan ödemark bevaras mitt i kulturlandskapet i Egentliga Finland. Dessutom finns det ett varierat kulturarv på en del av området, bland annat bruksmiljön i Kirjakkala samt fornlämningar och mindre reminiscenser av tidigare liv, såsom kolminor, rester av milhyddor, en boplats från stenåldern och blockgröpar. Utskottet framhåller att det primära syftet med nationalparken är att bevara områdets många naturvärden och ekologiska funktioner och att återställa ödemarksnaturen, som delvis gått förlorad på grund av skogsbruket.

Naturvärden

Området är beläget i den hemiboreala vegetationszonen (blandskog i den tempererade zo-

nen). Skärgårdshavets och Ekenäs skärgårds nationalparker och den sydligaste delen av Bottenhavets nationalpark är belägna i samma vegetationszon. Tykö blir den första nationalparken på fastlandet i den hemiboreala vegetationszonen, och parken kompletterar därför de befintliga nationalparkerna på ett betydande sätt.

Naturen är mycket omväxlande och består av talldungar på bergen, myrar av olika slag, några lundar och näringsfattiga sjöar med brunt vatten. Området består huvudsakligen av högländ och sjöarna ligger mer än 30 meter ovanför havsytan. De karga rundhällarna är upp till 80 meter höga. Det finns ett exceptionellt stort antal myrtyper som omfattar högmossar, källmossar, ödemarker och randmossar, men också unga sankmarker.

Utskottet påpekar att skogarna till största delen har utnyttjats inom skogsbruket och att deras naturvärden därför har blivit ensidigare. De få talldungarna på bergstopparna och bergssluttningarna och ett antal myrliknande skogar är de områden som kommer närmast naturtillstånd. Lunden i Sahajärvi är den mest representativa av lundarna. Artbeståndet i skogarna har utarmats till följd av avverkningar. Trots det karakteriseras naturen sammantaget sett fortfarande av mångfald. Det framkommer inte minst av att det finns ett stort antal utrotningshotade och nära hotade arter.

På det område som föreslås bli nationalpark har 24 hotade och 25 nära hotade organismarter identifierats. Utöver dem finns det fyra arter som avses i bilaga II och/eller IV till habitatdirektivet och 17 arter som avses i bilaga I till fågeldirektivet. Det finns fem regelbundet förekommande flyttfågelarter som avses i fågeldirektivet. Fågelbeståndet innefattar både insjöarter och myrarter, såsom lom, trana och fiskgjuse, men också arter som trivs på bergiga moar och i

tallskogar, till exempel tjäder, nattskärar och trädlärka. Arter som förekommer i lundarna är bland annat skogsduva och gråspett. Däggdjursbeståndet omfattar bland annat utter, flygekorre och lodjur. Vidare finns det ett flertal hotade eller nära hotade moss- och lavararter. Av kärlväxter förekommer bland annat vippstarr och bäcknate. I bäckarna förekommer insjöbestånd av öring, som klassificerats som utrotningshotad. Nationalparken medverkar till att ödemarken i kulturlandskapet i Egentliga Finland kan bevaras och utvecklas samt förbli sammanhängande, framhåller utskottet. De redan skyddade områdena kompletteras av imponerande bergsområden med klapperstensfält, åsbildningar, insjölandskap och omfattande skogsområden som genom vård och återställning så småningom återgår till naturtillstånd. Utskottet anser att det område i Tykö som föreslås bli nationalpark utifrån sina naturvärden mycket väl uppfyller de allmänna och särskilda kriterier för att inrätta en nationalpark som ingår i 10 § 2 mom. respektive 11 § i naturvårdslagen (1096/1996).

Jakt

Till struktur och innehåll motsvarar 1 och 2 § i lagförslaget bestämmelserna om att inrätta nationalparker i södra Finland. I 3 § 3 mom. föreslås det att älg och vitsvanshjort i syfte att avvärja betydande hot om skada mot vägtrafiken och jord- och skogsbruket ska få jagas mellan den 15 oktober och den 31 december med tillstånd av den myndighet som svarar för förvaltningen av området, om syftet med att nationalparken inrättades inte äventyras. Detta avviker från huvudregeln i naturvårdslagen. Enligt detaljmotiven räcker det i fråga om Tykö inte med att driva älg enligt 15 § i naturvårdslagen för att reglera älgstammarna effektivt.

I sitt utlåtande anser jord- och skogsbruksutskottet att 3 § om jakt i nationalparken är ett steg i rätt riktning, men menar att paragrafen är för inskränkt med avseende på den faktiska jakten på älg och vitsvanshjort. Därför föreslår jord- och skogsbruksutskottet att miljöutskottet överväger att precisera 3 § för att jakt på älg och vitsvanshjort ska kunna fortsätta som förr utan

att det behövs undantagslov av den typ som ingår i naturvårdslagen. Vidare föreslår jord- och skogsbruksutskottet att miljöutskottet tillåter jakt på vitsvanshjort också i januari i stället för den föreslagna jakttiden mellan den 15 oktober och den 31 december.

Enligt en utredning från Finlands viltcentral är älgstammen i området större än genomsnittet. År 2013 sköts sammanlagt fjorton älgar på det område som föreslås bli Tykö nationalpark. Enligt viltskaderegistret inträffar det årligen 5–10 älgkrocker och 50 krocker med vitsvanshjortar i närheten av nationalparken. Utskottet menar att det av den anledningen är motiverat att tillåta reglerad jakt på älg och vitsvanshjort i nationalparken och att jakt kan bedrivas rationellt och riskfritt på det sätt som regeringen föreslår i propositionen. Det faktum att älg- och vitsvanshjortstammen regleras genom tillståndsplikt på det sätt som anges i lagförslaget är inget hinder för att placera Tykö nationalpark i internationella naturvårdsunionen IUCN:s skyddskategori 2 (nationalparker).

Utskottet framhåller att jakt enligt den föreslagna 3 § 3 mom. tillåter behörig reglering av hjortdjur under den period när antalet besökare är lägst. Systematisk vård av hjortdjursstammen i Tykö nationalpark kräver dock att jakttillståndet är tillräckligt många för flera år i taget, exempelvis för fem år åt gången, för att stammarna ska kunna regleras tillräckligt långsiktigt. Detta bör också beaktas i skötsel- och nyttjandeplanen eftersom det är där som principerna för regleringen av hjortdjursstammen läggs fast. Forststyrelsen bör följaktligen bevilja jakttillstånd för hjortdjur smidigt och utan onödig byråkrati. Vidare framhåller utskottet att jakten för att reducera stammen av de mest skadliga främmande arterna, mårhund och mink, absolut måste fortsätta.

Jord- och skogsbruksministeriet, miljöministeriet och Forststyrelsen avtalade 2014 att Forststyrelsens enhet för offentliga förvaltningsuppdrag ska utveckla samverkan mellan jaktföreningarna och Forststyrelsen inom Tykö nationalpark. Hur samarbetet fungerar ska följas upp på partsmöten för resultatstyrning för att jakt på älg

och vitsvanshjort ska kunna fortsätta långsiktigt utan avbrott. I frågor kring jakt på älg och vitsvanshjort är det extra viktigt att Forststyrelsen och jaktföreningarna samarbetar nära och att det ordnas tillräckligt långsiktig uppföljning för att systemet ska kunna utvärderas.

Fiske

Beträffande fisket vill utskottet peka på rekreationsfiske baserat på inplantering av regnbågsforell. Sjön Matildanjärvi i det föreslagna nationalparksområdet är ett populärt ställe för rekreationsfiske och förvaltas av Forststyrelsen. Där planteras det för närvarande ut regnbågsforell. Fiske är en attraktionsfaktor med stor regionalekonomisk betydelse i Tykö. Med avseende på naturvårdslagen är regnbågsforell dock en främmande art, och utplantering i nationalparken strider delvis mot lagens mål att skydda den ursprungliga naturen. Utskottet vill trots allt påpeka att de regnbågsforeller som planteras ut är honor. Därmed finns det ingen risk för att fiskarna ska fortplanta sig.

Vad beträffar fiskerestriktioner är linjen i positionen att utplantering av regnbågsforell fortfarande ska vara tillåtet i sjön Matildanjärvi. Syftet med 3 § 2 mom. är att i Matildanjärvi tillåta rekreationsfiske baserad på utplantering av fisk i samma eller nästan samma utsträckning som nu. Det har inte gått att finna andra lösningar på utplantering eller på den typ av rekreationsfiske som bedrivs i dag. Dessutom har det byggts dammar så det är inte en naturlig sjö, om man ser till vattenhushållningen och ekologin. Utskottet anser att lösningen av problematiken kring utplantering är ett lyckat exempel på smidig lagberedning, som ger allmännytta genom specialbestämmelser utan att det tummas på naturvärden.

Det är redan praxis att regnbågsforell planteras ut i området och det anses inte vara till någon nackdel för målet med att inrätta nationalparken, påpekar utskottet. Bestämmelsen har en generell formulering och innebär att också andra fiskarter än regnbågsforell kan planteras ut i fortsättningen så länge de inte äventyrar målet med nationalparken. Om regnbågsforellen er-

sätts med finsk öring finns det däremot risk för att deras genom blandas med det lokala öringsbeståndet i bäckarna.

Utveckling av nationalparken

Redan i dag kan Tykö erbjuda naturaktiviteter av många olika slag och året runt. Men den nya vildmarksdominerade nationalparken i ett gammalt kulturlandskap tillför exempelvis turismen i Meri-Teijo ett mervärde och backar upp servicen i byarna i grannskapet. I dagsläget finns det ett flertal turistföretag (logi, restaurang m.m.) och bland annat ett skidcentrum och en golfbana. I fjol beräknades de regionalekonomiska effekterna av besökare i strövområdet och turister uppgå till 3,6 miljoner euro. Turisterna stannar kvar mycket länge och det ökar de positiva effekterna för den regionala ekonomin.

Turistföretagen välkomnar nationalparken eftersom utredningar visar att nationalparker vanligen har en vitaliserande effekt för rekreations- och naturturismen och lockar fler besökare. I de mest populära nationalparkerna kan de pengar besökarna gör av med betyda att upp till 20 euro för varje euro som satsats på servicestrukturerna kommer närområdena till nytta. Tykö är ett mycket känt och attraktivt strövområde och antalet besökare har legat på omkring 70 000 om året. De regionalekonomiska effekterna av rekreationsanvändningen förväntas öka ytterligare tack vare nationalparkens attraktionskraft.

Forststyrelsens naturtjänster svarar för att nationalparkerna sköts, påpekar utskottet. Servicestrukturen har byggts upp sedan strövområdet inrättades så det finns inget direkt behov av stora investeringar. I och med nationalparken måste servicestandarden förbättras en aning trots att utbudet på service för friluftsliv, rekreation och guidning är relativt bra.

Kostnaderna för att inrätta Tykö nationalpark beräknas uppgå till cirka 410 000 euro och tanken är att regeringen vid ramförhandlingarna i vår ska enas om anslagen. Frågan om större serviceutbud och rekreationsanvändning bör avgöras närmare i skötsel- och nyttjandeplanen. För att nationalparken ska kunna inrättas krävs det att de separata fastigheterna ombildas till en

sammanhållen skyddsområdesfastighet, att parken i enlighet med naturvårdslagen märks ut i terrängen och att frilufts- och naturturismen och guidningen utvecklas. Utskottet anser det vara nödvändigt att säkerställa de årliga omkostnaderna för naturtjänster till alla delar.

I dagsläget är de årliga underhålls- och driftskostnaderna för Tykö strövområde cirka 185 000 euro. Med nationalparken ökar de årliga kostnaderna med cirka 16 000 euro, enligt beräkningar från Forststyrelsen. I dag inbringar de områden i Tykö som förvaltas av Forststyrelsen ungefär 290 000 euro årligen. Efter att nationalparken inrättas kommer de årliga inkomsterna att minska med uppskattningsvis 180 000 euro eftersom inga skogar längre kommer att avverkas eller skötas som ekonomiskogar, vilket är fallet i dag. Däremot kommer det ibland in pengar från virkesförsäljning när tidigare ekonomiskogar återställs. Men det är svårt att bedöma beloppen. Om nationalparken används ekologiskt hållbart för turism och annan företagsverksamhet inom besöksnäringen, kan det medverka till att de nuvarande arbetstillfällena kan bevaras och helt nya arbetstillfällen skapas.

Vid utfrågningen av de sakkunniga kom det fram att två jordlotter (Korkianummi och Ruojä-

kuopat) som nu redovisas under balansräkningen i Forststyrelsens företagsverksamhet kunde slås ihop med nationalparken helt eller delvis. De angränsar direkt till den kommande nationalparken och är belägna på Salo stads generalplaneringsområde (YO 11, Teijon Mathildedal), där målet är en förtätad och sammanhållen samhällsstruktur. Utskottet framhåller att jordlotterna i lagförslaget är undantagna nationalparksgränserna eftersom man inte har velat försvåra planläggningen enligt markanvändnings- och bygglagen med avgränsningar och inte heller har velat att det anläggs vägar inne i parken. Trots detta är det viktigt att Salo stad i egenskap av planläggningsansvarig och planläggningsmyndighet och Forststyrelsen i egenskap av markägare tar hänsyn till att områdena angränsar direkt till Tykö nationalpark och medverkar till att områdena kan användas som infarter till nationalparken. Dessutom vore det viktigt att ordna med en förbindelse via skogsvägar till parken också från byn Mathildedal, om det är möjligt.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslaget utan ändringar.

Helsingfors den 7 november 2014

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Martti Korhonen /vänst
vordf. Rakel Hiltunen /sd
medl. Tarja Filatov /sd
Christina Gestrin /sv
Pauli Kiuru /saml
Jukka Kärnä /sd
Jari Lindström /saf
Eeva-Maria Maijala /cent

Tapani Mäkinen /saml
Martti Mölsä /saf
Sari Palm /kd
Raimo Piirainen /sd
Anni Sinnemäki /gröna
Mirja Vehkaperä /cent
Juha Väättäin /saf.

Sekreterare var

utskottsråd Jaakko Autio.

RESERVATION 1

Motivering

Regeringen föreslår att det stiftas en lag om Tykö nationalpark. Den kommande nationalparken finns i Salo stad och är belägen på statsägd mark. Närmare sagt ska det inrättas en nationalpark för att skydda ett vildmarksområde i kulturlandskapet i Egentliga Finland. I samma proposition ingår också skyddsmål och tillskottsområden för en del markområden som ingår i nätverket Natura 2000.

Sannfinländarnas utskottsgrupp välkomnar ambitionen är att skapa nya mekanismer för att värna en renare och säkrare miljö. Ett positivt exempel är att nationalparker inrättas eller utvidgas. Det är viktigt att vi har den typen av orörd natur och vildmarker. Åtgärden har positiva effekter för turismen och även i övrigt för integreringen av området. Dessutom bör man framhålla att nationalparkerna har långa anor och att vår utskottsgrupp anser att systemet ska fortgå.

Nu finns det trots det ett behov av att understryka att jakträtten kommer att begränsas kraftigt av projektet. Vi sannfinländare ser en svaghet på sikt i förslaget, om inte jaktföreningarna och Forststyrelsen kan bygga upp ett fungerande samarbete kring hur omfattande jakten får vara och hur den ska gå till. Av denna anledning och för att jakttiditionerna ska kunna föras vidare vill vår grupp bygga ut förslaget med att det på skyddsområdet ska vara tillåtet att driva älg vid jakt och att bedriva jakt på samma sätt som nu utan undantagslov enligt naturvårdslagen. Detta trots att propositionen har en specialbestämmelse som tillåter jakt med tillstånd mellan den 15 oktober och den 31 december, när antalet besökare är lägst. Dessutom är skrivningen mycket svårtolkad. Vi motiverar vår syn också med att älgjaktlagen och vitsvanshjortjaktlagen på många platser och orter sitter inne med kunskaper som behövs till exempel när mans skallar efter försvunna. De kan på ett utmärkt sätt stötta brand- och räddningsverken och personalen där

eftersom den inte nödvändigtvis känner till området lika bra som jägarna.

I detta sammanhang bör det också sägas att vårt utvidgade förslag på intet sätt minskar biodiversiteten i området. Många studier visar att jägarna i många fall är de som gör den största insatsen i skyddsarbetet. Genom sin årligen återkommande älgjakt medverkar de till att älgkrockarna minskar på våra vägar. Med vårt ändringsförslag vill vi tillföra mer jämlikhet och trovärdighet bland alla som njuter av den "vilda" naturen.

Avslutningsvis vill vår utskottsgrupp påpeka att jakt på vitsvanshjort bör vara tillåten i Tykö nationalpark också i januari utöver den föreslagna jakttiden mellan den 1 november och den 31 december.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslaget enligt betänkandet men 3 § 3 mom. med följande ändringar (Reservationens ändringsförslag).

Reservationens ändringsförslag

3 §

Fridlysningsbestämmelser

(1 och 2 mom. som i MiUB)

I syfte att avvärja betydande hot om skada som riktar sig mot vägtrafiken och jord- och skogsbruket får älg *jagas under det jaktår som avses i jaktlagen (615/1993)* och vitsvanshjort jagas mellan den 1 november och den 31 januari med tillstånd av den myndighet som svarar för förvaltningen av området, om syftet med att nationalparken inrättades inte äventyras.

Reservation 1

MiUB 11/2014 rd — RP 81/2014 rd

Helsingfors den 7 november 2014

Martti Mölsä /saf
Jari Lindström /saf
Juha Väätäinen /saf

RESERVATION 2

Motivering

I 3 § 3 mom. föreslås det en särskild bestämmelse om att älg och vitsvanshjort i syfte att avvärja betydande hot om skada mot vägtrafiken och jord- och skogsbruket ska få jagas mellan den 15 oktober och den 31 december med tillstånd av den myndighet som svarar för förvaltningen av området, om syftet med att nationalparken inrättades inte äventyras. Detta avviker från huvudregeln i naturvårdslagen. Enligt detaljmotiven i propositionen räcker det i fråga om Tykö inte nödvändigtvis med att driva älg enligt 15 § i naturvårdslagen för att effektivt reglera älgstammarna. Enligt motiven till lagförslaget ska principerna för jakten fastställas i en skötsel- och nyttjandeplan för nationalparken. Forststyrelsen ska förhandla med de jaktföreningar som bedriver jakt i nationalparken om de områden där stammen kan regleras så ändamålsenligt och riskfritt som möjligt.

Vi i Centern håller med jord- och skogsbruksutskottet. Älgstammen i området är större än på andra ställen. År 2013 sköts sammanlagt fjorton älgar på det område som föreslås bli Tykö nationalpark. Enligt viltskaderegistret inträffar det årligen 5—10 krockar med älgar och 50 krockar med vitsvanshjortar i närheten av nationalparken. Om nationalparken inrättas kan det leda till att hjortdjuren blir fler och att sannolikheten för älgkrockar ökar om stammarna inte regleras tillräckligt effektivt.

Det har länge bedrivits jakt i Tykö och enligt utredningar har det inte haft någon negativ effekt på tillståndet för djurbestånden eller naturen. Enligt en utredning från Forststyrelsen bedrivs jakt för närvarande i nästan hela området, och området har stor betydelse för jakten. För två jaktföreningar bildar Forststyrelsens områden huvuddelen av jaktmarkerna.

Därför föreslår vi att lagförslaget ses över så att jakten på älg och vitsvanshjort kan fortsätta på samma sätt som nu utan undantagslov enligt naturvårdslagen. Samtidigt måste fortsatt jakt på små rovdjur tryggas. Enligt 26 § 2 mom. i jaktlagen (159/2011) ska man, när jaktlicenser för hjortdjur beviljas, se till att bestånden av hjortdjur inte äventyras på grund av jakten och att de skador som hjortdjur orsakar hålls på skälig nivå.

Dessutom föreslår vi att jakt på vitsvanshjort ska tillåtas också i januari i stället för den föreslagna jakttiden mellan den 15 oktober och den 31 december. I januari är antalet besökare i Tykö som lägst, och det är lättare att jaga då än i slutet av året eftersom det oftast finns snö på marken i januari.

Förslag

Vi föreslår

*att riksdagen godkänner lagförslaget enligt betänkandet men 3 § 3 mom. med följande ändringar (**Reservationens ändringsförslag**).*

Reservationens ändringsförslag

3 §

Fridlysningsbestämmelser

(1 och 2 mom. som i MiUB)

Trots det som sägs i 13 § 1 mom. 5 punkten i naturvårdslagen får älg och vitsvanshjort jagas i Tykö nationalpark med tillstånd av den myndighet som svarar för förvaltningen av området.

Reservation 2

MiUB 11/2014 rd — RP 81/2014 rd

Helsingfors den 7 november 2014

Eeva-Maria Maijala /cent
Mirja Vehkaperä /cent